

O. Bilina (Čs. výzkumný ústav práce a sociálních věcí) se zabýval *úlohou kolektivů podniků při formování socialistického způsobu života*. Informoval o poznatcích z empirických výzkumů mezilidských vztahů v podnikovém prostředí, o přístupech k plánování sociálního rozvoje kolektivů organizací v ČSSR a o některých otázkách územně odvětvových vazeb plánování sociálního rozvoje.

V. Ulmar (Výzkumný ústav rozvoje oblastí a měst) referoval o *Zkušenostech z rozboru úrovně vybraných prvků životního způsobu na základě mezioblastních a vnitrooblastních porovnání*. Referát navazoval na studii zpracovanou ve Výzkumném ústavu rozvoje oblastí a měst, v níž se na základě souboru vybraných ukazatelů porovnávají kraje ČSR co do rozvinutosti jednotlivých složek životního způsobu.

Použitá soustava ukazatelů, inspirovaná pracemi Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV, byla členěna do těchto bloků: 1. biosociální reprodukce; 2. zdraví a péče o jeho zachování; 3. práce; 4. příjmy; 5. spotřeba a spoření; 6. bydlení a osídlení; 7. vzdělávací aktivity; 8. kulturní aktivity; 9. rekreační aktivity — tělovýchova.

M. Kučera a V. Ullmann (Český statistický úřad) hovořili na téma *Soustava sociálně ekonomických informací při plánování socialistického životního způsobu*. Charakterizovali prostředky, jimiž statistika při zobrazování způsobu života disponuje — upozornili, že statistickou cestou je možné vystihnout především životní podmínky a hmotné aspekty životního způsobu, a věnovali pozornost možnostem jejich využití na regionální úrovni. I pro budoucnost bude možné získávat řadu sociálně statistických dat jen výběrovými šetřeními, jejichž výsledky nepůjde promítnout do jednotlivých krajů, měst a okresů.

J. Grospič (Ústav státu a práva ČSAV) se zabýval *úlohou národních výborů v zabezpečování komplexního ekonomického a sociálního rozvoje územních celků*. Národní výbory jsou podle ústavy ČSSR i podle zákona o národních výborech garanty komplexního rozvoje svých územních obvodů, a proto se také územní sociálně ekonomické plánování může rozvíjet jen jejich prostřednictvím. Jako nejmasovější organizace pracujících zabezpečují národní výbory účast obyvatel na rozvoji územních jednotek; důležitým nástrojem aktivizace jsou zde volební programy Národní fronty, s nimiž musí být plány sociálně ekonomického rozvoje metodicky koordinovány.

M. Illner (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV) věnoval pozornost *plánování sociálního rozvoje územních celků — problémům a zkušenostem z experimentujících okresů*. Obsah referátu se přibližně kryl se statí téhož autora v Sociologickém časopise č. 3/1978, na niž odkazujeme.

F. Hronský (Výzkumný ústav životní úrovně) přednesl referát *Životná úroveň ako súčasť faktorov determinujúcich formovanie socialistického spôsobu života*. Zabýval se teoretickými a metodologickými otázkami formování socialistického způsobu života v ČSSR ve vazbě na zvyšování životní úrovně obyvatelstva.

I. Lалуha z téhož pracoviště se zabýval specifickými *problémy venkovského osídlení v SSR ve vztahu k formování způsobu života*.

Poslední dva příspěvky byly věnovány roli automatických systémů řízení v oblastní problematice. A. Šulcová (Ministerstvo vnitra ČSR) podala informaci o *konceptu budování automatických systémů řízení národních výborů ČSR a A. Drozd s A. Kutscherauerem (Výzkumný ústav rozvoje oblastí a měst) hovořili o vztahu výzkumu socialistického životního způsobu v oblastech k výzkumu a budování ASŘ oblastního rozvoje národního hospodářství*. Nastínili strukturu ASŘ oblastního plánování, informovali o pracích na katalogu dat informačního systému pro řízení oblastního rozvoje, který je připravován ve Výzkumném ústavu rozvoje oblastí a měst, a konfrontovali výsledky s osnovou ukazatelů užitých pro porovnávání prvků životního způsobu v oblastech.

Ze semináře byl vydán sborník referátů.

Michal Illner

První mezioborový seminář „Teorie a praxe sociálního plánování v ČSSR“

Ve dnech 10.—14. dubna 1978 se konal v Domě vědeckých pracovníků v Liblicích první mezioborový seminář na téma *Teorie a praxe sociálního plánování v ČSSR*. Byl součástí pracovního programu oddělení plánování a řízení sociálních procesů sociologické sekce ÚFS ČSAV, hlavního úkolu VIII-2-5 SPZV a stěžejního úkolu IV-4 SPEV. Zúčastnilo se jej 40 pracovníků z oblasti rozhodovací sféry (ÚRO, Ministerstvo práce a sociálních věcí), základního a aplikovaného výzkumu a řídicí praxe. Seminář se konal za předsednictví F. Kutty, který také přednesl hlavní referát; seminář zahájil vedoucí sociologické sekce ÚFS ČSAV F. Charvát.

Účelem jednání bylo především podrobné posouzení základních teoretických přístupů a praktických zkušeností z oblasti sociálního plánování, jakož i celkové koncepce a možnosti vypracování kolektivní monografie *Teorie a praxe sociálního plánování v ČSSR*, která má shrnout:

- hlavní teoreticko-metodické poznatky,
- metodické přístupy,
- praktické zkušenosti se zaváděním a realizací sociálního plánování v ČSSR. se zaváděním a realizací sociálního plánování v ČSSR.

Cílem této kolektivní práce je poskytnout základní přehled o sociálním plánování, programování a prognózování širokým vrstvám pracujících a přispět tak k rozvoji jejich bezprostřední účasti na řízení sociálních procesů; současně má sloužit jako studijní materiál pro všechny formy vysokoškolského studia a mimoškolní způsoby přípravy vedoucích technicko-hospodářských pracovníků.

Vzhledem k tomuto záměru bylo nutno

- sjednotit názory na celkové pojetí,
- projednat podrobně obsah i způsob zpracování jednotlivých problémů zúčastněnými odborníky,
- upřesnit terminologii,
- vyloučit případné duplicity,
- odstranit možné disjunkce a
- zajistit návaznost jednotlivých partií.

V neposlední řadě bylo třeba projednat projekt a způsob zabezpečení kolektivní monografie z hlediska termínů a zvyklostí spolupráce s nakladatelstvím Svoboda. Předběžně dohodnutý obsah publikace:

Úvodní část: Společensko-politický význam funkce sociálního plánování a prognózování

I. Geneze sociálního plánování a prognózování v ČSSR

II. Teoretické a metodologické problémy sociálního plánování a prognózování

II.1. Plánování v rozdílných společenských systémech a systém plánovitého řízení sociálních procesů

1.1. Mezinárodní trendy plánování a prognózování sociálního rozvoje (kapitalistické, socialistické a rozvojové země)

1.2. Systém řízení sociálních procesů, sociální plánování a prognózování

II.2. Modelování a analýza sociálního rozvoje a budování informační základny

2.1. Systémový přístup sociálního plánování a programování

2.2. Modelování složitých sociálně ekonomických systémů a sociální plánování a prognózování

2.3. Využití počítačové techniky v sociálním plánování a programování

2.4. Sociální analýza a řízení sociálních procesů

2.5. Problémy tvorby ukazatelů a normativů sociálního plánování a programování

III. Plánování a programování sociálního rozvoje kolektivů pracujících v socialistických organizacích

III.1. Metodologická východiska plánování sociálního rozvoje pracovních kolektivů

III.2. Plány sociálního rozvoje socialistických organizací ve vybraných odvětvích národního hospodářství

2.1. strojírenství

2.2. spotřební průmysl

2.3. hutní průmysl

2.4. zemědělství

2.5. stavebnictví

2.6. obchod

2.7. doprava

2.8. výrobní družstva

2.9. souhrnné zhodnocení dosavadních zkušeností

III.3. Zkušenosti s ověřováním plánů sociálního rozvoje na úrovni středního článku řízení

III.4. Hlavní směry dalšího rozvoje plánování a programování sociálního rozvoje v socialistických organizacích

IV. Metodologická východiska plánování a programování sociálního rozvoje územních celků

- IV.1. Metodologická východiska plánování a programování sociálního rozvoje územních celků
- IV.2. Úloha národních výborů a účast občanů při zabezpečování komplexního rozvoje územních celků
- IV.3. Oblastní plánování jako nástroj řízení sociálně ekonomického rozvoje oblastí
- IV.4. Úloha územního plánování v zabezpečování životního prostředí územních celků
- IV.5. Zkušenosti a přístupy k přípravě plánů sociálního rozvoje územních celků v ČSSR
 - 5.1. Zkušenosti a přístupy k přípravě plánů sociálního rozvoje okresů
 - 5.2. Přístupy k přípravě plánů sociálního rozvoje měst
 - 5.3. Otevřené problémy a hlavní směry dalšího rozvoje sociálního plánování a programování v měřítku územních celků
 - 5.4. Místo a úloha služeb v plánování služeb
- IV.6. Plánovitě financování sociálního rozvoje

Celkem bylo na semináři předloženo 26 referátů a tezí, které obrazy široké spektrum otázek teoretického, metodického a aplikačního charakteru včetně vyhodnocení dosavadních zkušeností z tvorby a realizace sociálních plánů na podnikové a oblastní úrovni.

Seminář všestranně dokumentoval, že sociální plánování je dnes objektivní skutečností, která plně odpovídá současné etapě budování vyspělé socialistické společnosti. Vyrůstá z iniciativy pracujících mas a je prosazováno do života prostřednictvím stranických orgánů a orgánů ROH. Jeho vědecká reflexe pak na vysoké úrovni zobecňuje zkušenosti pracujících, vypracovává pro ně teoretické základy a je proto dnes naprosto nezbytná.

Značná pozornost byla věnována metodickým otázkám, jakými jsou komplexnost pojetí a uplatnění systémového přístupu k postižení procesu plánování a řízení sociálních jevů v rámci celého inovačního cyklu *Základní výzkum – aplikovaný výzkum – difúze inovací – praxe*, dále závislostem sociálních procesů na vědeckotechnickém rozvoji a na procesech ekonomických, úloze sociálních plánů a možnostem využití výsledků probíhajících experimentů (zejména z hlediska dosažených pozitivních výsledků, otevřených problémů, přístupů a forem řešení těchto problémů i nastínění dalších vývojových perspektiv). Do popředí vystupuje otázka zabezpečení horizontálních a vertikálních vazeb v plánování sociálních procesů na makro-, mezo-, mikro-úrovni po linii jednotlivých odvětví a územních celků. Významná je i skutečnost, že seminář byl první akcí, při níž se sešli odborníci pracující v oblasti základního výzkumu (jehož koordinací je pověřeno oddělení sociálního plánování a řízení sociologické sekce ÚFS ČSAV), aplikovaného výzkumu (který je soustředěn do úkolu SPEV IV-4 *Plánování a řízení sociálního rozvoje kolektivů a rozvoje osobnosti člověka*, jehož vedením je pověřena pražská pobočka ČSÚPSV) i v oblasti praxe (pracovníci z podniků a organizací v průmyslu a ostatních národněhospodářských odvětvích), především pak v orgánech Revolučního odborového hnutí a v centrálních řídicích orgánech. To přispělo k úzkému spojení teorie a praxe, k integraci vědeckých a praktických výsledků a k těsnému propojení celého inovačního cyklu řízení.

Projekt kolektivní monografie *Teorie a praxe sociálního plánování v ČSSR*(1) a způsob jejího zabezpečení byl po podrobném projednání přijat v podstatě podle předloženého návrhu a přednesených referátů s důležitými upřesňujícími připomínkami. Jednoznačně byla konstatována nesporná společenská potřeba navrhované monografie, neboť v tomto nastupujícím a dynamicky se rozvíjejícím oboru chybí souhrnná vědecky fundovaná a do praxe orientovaná publikace tohoto druhu.

Zdeněk Dráb

(1) Odpovědným redaktorem a předsedou redakční rady publikace je Dr. Ing. František Kutta, DrSc.